

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1968

BRNO 1970

dvojí výrazných glejových horizontech (G6 a G7), které probíhaly v západní stěně jako zřetelně samostatné dělící pruhy konkordantně s podložním souvrstvím. Profil západní stěny přinesl tedy rozpoznaní tří nových, poněkud méně nápadných a slaběji vyvinutých glejových horizontů, které doplňují dosavadní poznatky o jemné stratigrafii nejmladší spráše.

Postupně byla prozkoumána též celá plocha výkopu, v něž se dalo předpokládat ještě pokračování souvislé vrstvy odhozených mamutích kostí. Ty zde však ležely spíše jen volně roztroušeny, izolované anebo v menších skupinách, navíc ještě špatně zachované. Mezi nimi stojí za zmínku hlavně tři spodní čelisti, 19 volných stoliček, atlas a další kosti ve zlomcích. Doplňeny byly též poznatky morfologické. Ukázalo se, že sníženina má skutečně podobu malé pánve se zvlněným reliéfem, která se uzavírá ve spodní části hlouběji zařezanou rýhou, ohraničenou k východu nápadným břehem.

Na prozkoumané ploše skládky (95 m^2) byl získán jen nepatrný počet jiných nálezů, především kamenné industrie (241 kusů). Z vlastního rozsahu odpadové skládky z toho bylo pouze 41 většinou přelomených kusů. V jihovýchodním rohu výkopu v útržcích popelovité kulturní vrstvy leželo však jen na ploše několika málo čtverečních metrů zbyvajících 200 kusů silexů. Jejich typologické složení (Tab. III a IV) spolu s výskytem předmětů kostěné industrie (Tab. IV) a konečně i s nálezovými okolnostmi svědčily pro sídlištní charakter kulturní vrstvy. V těchto místech byl tedy již zachycen jiný areál, který západním směrem zasahuje k hlavnímu centru stanice, prozkoumanému K. Absolonem v letech 1925—1927.

I když odpadová skládka mamutích kostí pokračuje snad na několika místech skupinami kostí či jen jejich ojedinělým výskytem dále, nepřeneslo by její další sledování patrně již žádné závažné poznatky. Proto lze výzkum studované části Absolonovy stanice u Dolních Věstonic považovat za uzavřený.

DIE AUSGRABUNG PALÄOLITHISCHER STATIONEN UNTER DEN POLLAUER BERGEN (Bez. Břeclav)

Hinsichtlich der beiden großen internationalen Aktionen, des Symposions „Periglazialzone, Löbe und Paläolithikum“ und des Internationalen geologischen Kongresses, war die Grabungskampagne 1968 vor allem stratigraphischen Fragen gewidmet. Zu diesem Zwecke wurde das Profil der Haptwand in der Lehmgrube bei Dolní Věstonice gereinigt. Aus der Westwand gewann man bei der Verbreiterung der Grabungsstelle vom Jahre 1958 einige bemerkenswerte Funde (s. Tafel I und II). Die Hoffnung, hier auf eine weitere Anhäufung von Grobindustrie zu stoßen, erfüllte sich indes nicht.

Die Hauptaufmerksamkeit galt dem westlichen Teil des großen Abraums über der Absolon-Station bei Věstonice (Unter-Wisternitz). Man studierte vornehmlich das Defilee der Westwand der Grabungsstelle ($20 \times 6 \text{ m}$), das zusätzliche Erkenntnisse über Anzahl und Verlauf der Gleihorizonte brachte. Es zeigte sich, daß die abgerissenen und nach oben gelangten Gleistreifen in der Überlagerung des untersten Gleihorizonts (G1) eine selbständige Schicht bilden und daß auch über der ganzen Schichtenfolge in Konkordanzlage zwei deutliche, wenn auch weniger mächtige Gleischichten (G6 und G7) ausgebildet waren. Die Zahl der festgestellten Gleihorizonte stieg demnach von ursprünglich vier auf sieben. Die Mammutknochen bilden keine zusammenhängende Schicht, sondern treten nur in vereinzelten Gruppen auf. Im wesentlichen Teil der untersuchten Fläche fehlen sie ganz. Das Steingerät ist im Bereich der Knochenanhäufungen nur durch eine geringe Anzahl von Exemplaren vertreten. In der südwestlichen Ecke der untersuchten Fläche stieß man jedoch auf Teile einer Kulturschicht mit Siedlungscharakter, die eine größere Menge Steingerät und einige Knochengegenstände lieferten (Tafel III und IV). Selbst wenn die ausgedehnte Mammutknochenablagestätte an einigen Stellen fortsetzen sollte, würde die Beobachtung dieser Knochengruppen kaum neue wichtige Erkenntnisse bringen. Darum dürfen wir die Grabung in diesem Teil der untersuchten Station bei Dolní Věstonice als abgeschlossen betrachten.

NOVÁ PALEOLITICKÁ STANICE V OSTRAVĚ-PETŘKOVICÍCH BOHUSLAV KLÍMA, AÚ ČSAV Brno

Tab. 5.

Na jaře 1968 předložil Jar. Homolka, prof. učňovské obchodní školy v Ostravě, Archeologickému ústavu ČSAV v Brně výsledky svých průzkumných pochůzek v prostoru Petřkovic, při kterých

nashromáždil zajímavou sbírku patinované kamenné industrie. Podařilo se mu objevit nová naleziště, z nichž zejména ono v trati „Doly“ (Petřkovice II) zaslhuje pozornost. Leží na táhlém hřbetu, kterým se svahy na levém břehu řeky Odry kloní k jihovýchodu k mostu do Přívodu. Hřbet rozděluje několik malých delé, z nichž je jedno hlubší, podobné strži. Odtud byl tedy převzat i název trati. Od roku 1964 získal zde J. Homolka přes 500 kusů předmětů, a to hlavně z nápadného, 10 až 15 metrů vysokého terasovitého stupně nad ohbím okresní silnice. Limonitické skvrny a čerstvé lomy na některých z nich naznačovaly, že předměty byly snad teprve nedávno vytrženy z původní nalezové vrstvy, kterou by bylo možno zastihnout ověřovacím výzkumem. V říjnu byly proto otevřeny v místech největší koncentrace povrchových sběrů čtyři sondy. Nálezově nejbohatší byla pak rozšířena v malý výkop o 12 m^2 . Poskytl celkem 202 předmětu kamenné industrie. Ležely 20 až 70 cm hluboko, volně roztroušeny ve spodní části sprašové, místy silně mramorované hlíny a nad útržky půdy černozemního typu, silně rozvlečené soliflukcí. Takové stratigrafické okolnosti bylo možno pozorovat jen v omezeném areálu na východní straně táhlé plošiny. Její temeno a západní úbočí nad strži je jen nepatrн zahliněno a podložní fluvioglaciální hrubé píska, obsahující také hlízy baltického pazourku, zasahuje proto až do ornice. Jen rámcově lze tedy srovnávat nalezový horizont s polohou kulturní vrstvy na nedalekém Landku.¹ Ostatně i obsah kamenné industrie se typologicky velmi podobá dřívějším nálezům z Petřovic. Ačkoli jde již o rozvinutou industrii gravettienu, vykazuje výrazné prvky aurignacienu. Patří k nim ve vyobrazeném výběru (Tab. 5) hlavně ukázky vysokých a širokých škrabadel (1–2) a pak podobná, velmi typická úprava hran, tzv. aurignackých čepelí (7–9). Konečně i masivní veliké hroty (5–6) se hlásí k této řadě předmětů. Z nich první byl v původní podobě jistě výjimečným kusem a lze ho srovnávat jedině s kamennou dýkou z Předmostí.² Pozoruhodným nálezem je jistě i dvojitý krčkovitý vrták (4), jehož spodní výbězek je odlomen. Je tvarově zdánlivě cizí, ale i v bohatých nálezech zmiňovaného Předmostí se vzácněji vyskytují podobné silné krčkovité vrtáky. Rydla nejsou v kolekci početná a ve výběru je zastupuje jen jediná kombinace se škrabadem (3). Zajímavé jsou dále drobné čepelky se strmější okrajovou retuší (10–11). Připomínají čepelku Dufour, pokládanou v západní Evropě za vůdčí typ périgordienu II. Vyobrazené předměty nevykazují však zase inverzní retuši a nelze jim v našich souvislostech ani připisovat naznačenou typologickou hodnotu. Vlastní nástroje jsou zpravidla přelomené a tvoří jen necelých 10 % z celkového počtu vyčíslených nálezů. Doprovází je více drobných i větších čepelovitých, zpravidla přelomených a blíže neopracovaných ústěpů, jader, upravených pazourkových hlíz a hodně výrobního odpadu. Zdá se, že i toto nové naleziště mělo podobný význam jako ono na Landku a že mu napomáhalo plnit funkci materiálně výrobní základny. Svědčí o tom i skutečnost, že všechny předměty jsou tříštěny z kvalitního baltického pazourku. V dosahu hlavního naleziště v trati „Doly“ získal J. Homolka ještě několik mála předmětů i na dalších třech nedalekých místech.

Zjišťovací akce na nové paleolitické stanici v Petřovicích ukázaly, že nalezová vrstva není velkého rozsahu a že nemá ani vhodné podmínky pro provedení plošného výzkumu. Bude ji možno dále sledovat jen pokračujícími pozornými povrchovými sběry. Současně naznačily, že na Ostravsku a v přilehlém území Moravské brány lze očekávat ještě důležité objevy.

Poznámky:

¹ B. Klíma, Acta Musei Silesiae IV, Opava 1955.

² K. Absolon, Ondratice, Brno 1936, 7.

EINE NEUE PALÄOLITHISCHE STATION IN OSTRAVA-PETŘKOVICE

Im Oktober 1968 führte das Archäologische Institut der ČSAV zu Brno eine Probegrabung in der neuen paläolithischen Station auf Flur „Doly“ in Ostrava-Petřkovice durch. Die Station entdeckte J. Homolka, der von hier seit 1964 mehr als 500 Stück paläolithischen Steingeräts gewann. Der fundreichste Suchgraben wurde zu einer Grabungsfläche von 12 m^2 erweitert, in der die Fundschicht 30–70 cm unter der Oberfläche im unteren Teile des marmorierten Lößbodens über den Solifluktionsschwarzerdeschollen verfolgt werden konnte. In dieser stratigraphischen Lage tritt sie nur in ganz beschränktem Maße auf. Ganz allgemein lediglich kann sie mit der Lage der Kulturschicht im nahen Landek¹ verglichen werden. Das Steingerät von Petřkovice II ähnelt in typologischer Hinsicht den früher in Petřkovice gewonnenen Artefakten, wie einige deutlich ausgeprägte Aurignacelemente zeigen, die auch an der veröffentlichten Auswahl der Fundstücke gut kenntlich sind (Tafel 5). Hier seien vor allem die Kratzer (1–2), die großen Spitzen (5–6) und Aurignac-Klingen mit typischer Kantenretuschierung (7–9) genannt. Das eigentliche Steingerät ist in der Fundkollektion nicht gerade zahlreich vertreten und wird von einer Menge Abfallmaterial begleitet. Vielleicht dürfen wir aufgrund dieser Beobachtung schließen, daß unsere Station der Siedlung in Landek half, die Funktion eines Herstellungszentrums zu erfüllen. Hierfür würde auch die Tat-

sache sprechen, daß alle Gegenstände aus heimischen Lagerstätten einer guten Sorte baltischen Feuersteins geschlagen wurden. Günstige Bedingungen für Flächenabdeckungen sind, wie die Probearbeiten zeigten, nicht vorhanden und darum wird man sich bei der Erforschung der Station in Zukunft mit Begehung und Lesefund begnügen müssen.

NÁLEZ MAMUTÍHO KLU VE SVITAVÁCH

BOHUSLAV KLIMA, AÚ ČSAV Brno

V červnu 1968 zachytily dělníci při stavbě samoobsluhy na Pavlovově ulici ve Svitavách mamutího klu. Ležel 270 cm hluboko ve sprášové hlíně v místě plánovaného septiku, jehož dno bylo ihned po vyzvednutí nálezu zabetonováno. Když se na místo dostavil učitel Jan Kopecký, nemohl proto zjistit již žádné bezprostřední nálezové okolnosti. Konstatoval jen, že stěny výkopu ani uvolněný z něho materiál nevykazovaly žádné stopy po dalších kostech či po paleolitickém osídlení. Na žádost J. Kopeckého byl na obou koncích odlomený kel (130 cm dlouhý, s obvodem 24 a 27 cm) konzervován v expedici ústavu v Dolních Věstonicích a pak vrácen muzeu do Svitav. Nález je důležitý zejména pro svou geografickou polohu téměř na temeni Českomoravské vrchoviny a ani se zřetelem k nové paleolitické stanici v nedaleké Moravské Chrastové (J. Skutil a J. Kopecký, Anthropozikum 5, 1968) není bez zajímavosti.

FUND EINES MAMMUTSTOSSZAHNS IN SVITAVY

Bei Bau des neuen Selbstbedienungsladens in Svitavy hoben Arbeiter einen 130 cm langen Stoßzahn eines Mammuts, der in 270 cm Tiefe in Lößlehm lag. Der Fund ist einmal durch seine geographische Lage im Gipfelbereich der Böhmisch-Mährischen Höhe von Bedeutung, zum anderen beachtenswert hinsichtlich der neu entdeckten unweit gelegenen paläolithischen Station in Moravská Chrastová.

NÁLEZ NEOLITICKÉHO KOPYTOVITÉHO SEKEROMLATU U STŘÍLEK (okr. Kroměříž)

IVAN PEŠKAŘ, AÚ ČSAV Brno

Tab. 6, 1

V trati „Bohušky“ západně od Střílek byl při obdělávání polí po žních v srpnu 1968 vybrán neolitický kopytovitý sekeromlat se zrnitě drsným povrchem, vyrobený z tvrdé, šedozeleně zbarvené krystalické horniny. Nástroj se zploštělým týlem a obloukovitým, používáním tupě otlučeným břitem, v širší týlové části rovnoběžně s ostřím provrtaný kónickým otvorem o průměru 38 mm na mírně vypouklé hřebtí straně a 31 mm na ploché bázi, je 178 mm dlouhý, 83 mm široký a 71 mm vysoký.

FUND EINER NEOLITHISCHEN HAMMERAXT BEI STŘÍLKÝ (Bez. Kroměříž)

Auf Flur „Bohušky“ westlich von Střílký pflügte man nach der Ernte im Jahre 1968 eine neolithische durchbohrte Hammeraxt von 178 mm Länge, 83 mm Breite und 71 mm Höhe aus.

P R E H L E D V Ý Z K U M Ũ 1968

Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19

Odpovědný redaktor: Prof. dr. Josef Poulik, DrSc.

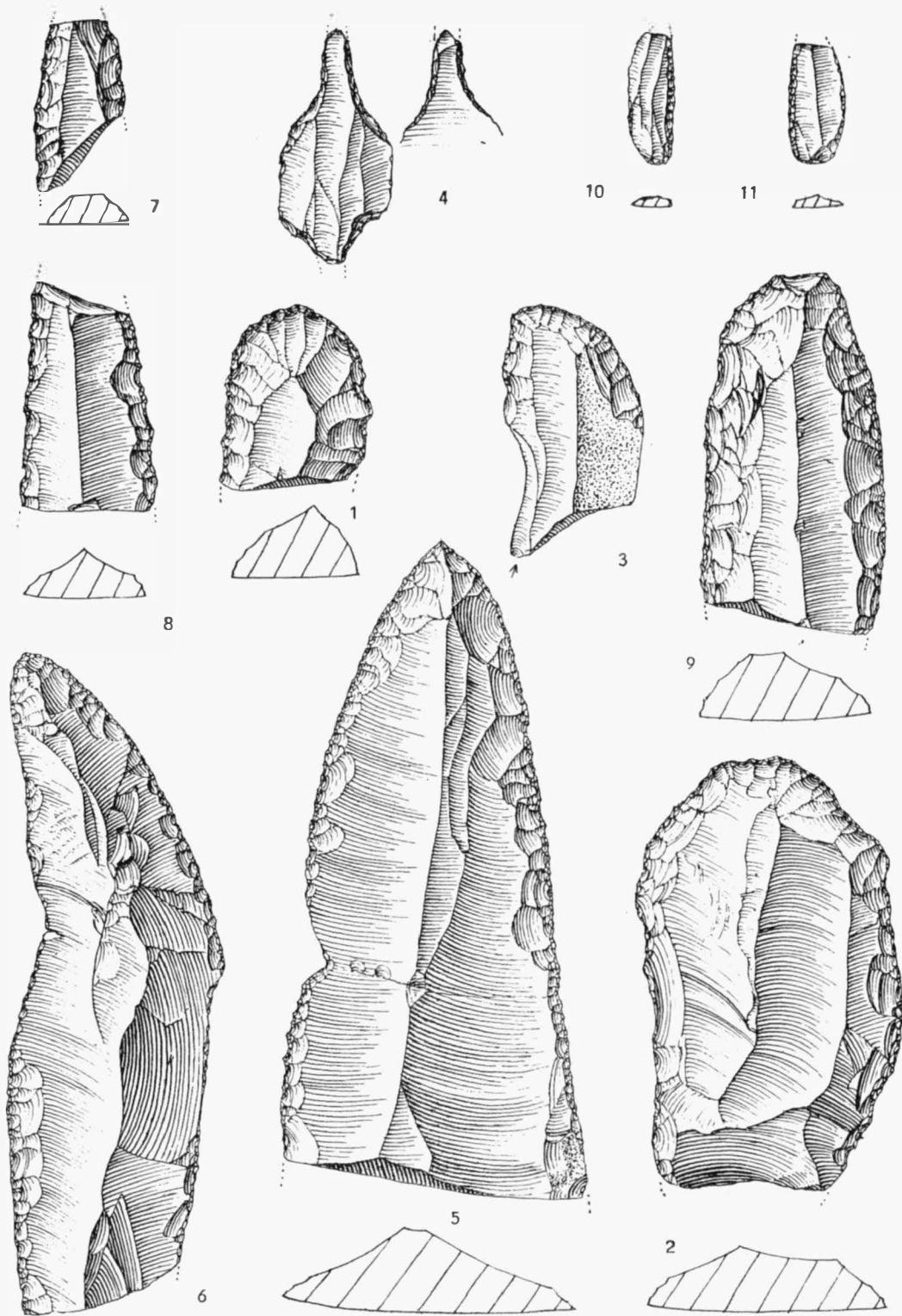
Redaktoři: Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Řihovský

Překlady: Helena Plátková

Na titulní obálce: Bronzový terč ze slovanského hradiška v Mikulčicích

Tiskem: Grafia, n. p., Brno, provozovna 04, Gottwaldova 21

Vydáno jako rukopis — 450 kusů — neprodejné.

Tabulka 5

Ostrava-Petřkovice. Výběr kamenné industrie z nové paleolitické stanice — Auswahl der Steinindustrie aus der neuen paläolithischen Station.